

tantum; hæc autem obscuritas tolletur in vita beata, juxta Apostolum, et omnia erunt aperta: ergo beati actus fidei elicere non poterunt. 2º Hinc sequitur ipsum fidei habitum in eis non existere; admitti enim non potest habitus superfluous, nullum habens objectum; at talis esset habitus fidei in eis qui nulos actus hujus virtutis elicere possunt, et in hoc datur discrimin inter fidem et alias virtutes quæ in actus externos prodire non debent: hæc quippe animam ornant et perficiunt; non vero fides, quæ ex natura sua habet imperfectionem quoad objectum. Ergo.

Absolute tamen non repugnat Deum quasdam perfectiones vel aliquos perfectionis gradus revelare in cœlo, et beatos ea propter infallibilem Dei auctoritatem credere. Ita Theologus Pict., qui advertit dici posse piam animi dispositionem credendi Deo, si exigeret, remanere in beatis.

Dubitari non potest quin beati in cœlo perfecte sciant futuram corporum resurrectionem, judicium generale venturum, suam beatitudinem fore æternam: at communius dicunt theologi eos has non scire veritates per fidem divinam sicut nos, sed illas in Deo videre intuitive. Nos ignorantiam nostram hic fatemur.

Generaliter docent theologi animas in purgatorio detentas divinam habere fidem; 1º enim adhuc peregrinantur a Domino, vident per speculum et in ænigmate et nondum facie ad faciem; 2º æternam beatitudinem expectant: fides autem est fundamentum spei. Ergo.

FINIS TRACTATUS DE FIDE.

TRACTATUS

DE TRINITATE.

MYSTERIUM sanctissimæ Trinitatis est caput omnium religionis christianæ mysteriorum. In eo consistit quod in unico Deo tres sint personæ realiter distinctæ. Recte definitur: *Unicus Deus in tribus personis*; vel *tres personæ in uno Deo*, ut ex dicendis patebit. Unde dicitur una voce *Trinitas*, quæ vox primum reperitur apud Tertullianum adversus Praxeam, n° 3 et 12, etc., et a theologis scholasticis explicatur *trium unitas*. Alii volunt hanc vocem tres personas tantum directe indicare. Vid. P. Petau, de Trin. lib. viii, cap. 9. « Sacramentum hoc » magnum est, et quidem venerandum, non scrutandum. « Quomodo pluralitas in unitate, et hac unitate, aut ipsa » in pluralitate? Scrutari hoc temeritas est, credere pie- » tas est, nosse vita et vita æterna est. » S. Bern., de Consid. t. i. l. 5, cap. 8, p. 453.

Non igitur quærendum est quid tantum mysterium sit in se, sed quid Deus de illo revelaverit et Ecclesia definierit velut de fide credendum: itaque, sepositis cunctis disputationibus ad fidem non pertinentibus, paucis verbis de sublimi hac veritate in quinque capitibus disseremus. Primum erit de præcipuis erroribus qui circa hoc mysterium variis temporibus exstiterunt; secundum, de existentia hujus mysterii; tertium, de processionibus; quartum, de relationibus, notionibus et missionibus divinis, et quintum, de modo recte loquendi de sanctissima Trinitate.

CAPUT PRIMUM.

DE PRÆCIPUIS ERRORIBUS QUI CIRCA MYSTERIUM SANTISSIMÆ TRINITATIS VARIIS TEMPORIBUS PRODIERUNT.

Hos errores historice tantum et breviter expositi sumus, eosdem postea confutaturi, dogmata catholica illis opposita astruendo.

1º Simon Magus, primus hæresiarcha, impudenter asserens se esse Verbum Dei, pulchritudinem Dei, Paracletum, et etiam Omnipotentem, eo ipso mysterium sanctissimæ Trinitatis negabat. S. Iren. adversus Hæres. l, 1, c. 23.

2º Valentinus, alter hæreticus in medio secundi sæculi existens, docuit Ens supremum esse unicum et ab ipso varia emanasse genia quæ vocabat *Eones*: sieque philosophiam Platonicam religioni christianæ accommodans, originem rerum per deliria explicare conabatur.

3º Cataphryga et deinde Praxeas, versus finem secundi sæculi, de quibus loquitur Tertullianus, lib. de Præscript., capitibus ultimis, dicebant Christum esse Filium et Patrem sieque distinctionem personarum tollebant.

4º Noetus Ephesinus vel Smyrnæus, in medio tertii sæculi, errores Praxæ renovans, dicebat Christum eumdem ipsum esse Patrem et Spiritum sanctum, ait S. Aug., de Hæres.

5º Sabellius, discipulus Noeti, juxta quosdam, referente S. Aug., loco citato, vel saltem paulo post ipsum dogmatizans, contendebat sicut unam in Deo dari essentiam, sic et unicam personam sub triplici nomine, Patris et Filii et Spiritus sancti, designatam.

6º Paulus Samosatenus, episcopus Antiochenensis circa annum 262, mysteria religionis christianæ emolliens,

ut ea Zenobiæ facilius persuaderet, docuit et ipse unicam in Deo esse personam diversis nominibus insignitam. Damnatus fuit in concilio Antiocheno, anno 269, et episcopatu dejectus. Plures alii, ut Photinus, e Galatia oriundus, Priscillianistæ, etc., eosdem tenuerunt docueruntque errores.

Omnis hujusmodi hæretici vocati sunt *Patripassiani*, quia Patrem passum esse profitebantur.

7º Alii circa Trinitatem errarunt, vel substantiam divinam dividentes, ut Cerdoniani, Marcionitæ, Appellistæ et Manichæi, qui omnes duos admittebant Deos, unum bonum et alterum malum; vel divinitatem personarum negantes, ut Arius, presbyter Alexandrinus, qui errores Sabellii recenter damnatos volens devitare, et aliunde percipere non valens quomodo tres personæ omnino æquales in unica subsisterent essentia, græce οὐσία, docuit solum Patrem esse æternum et increatum, Filium ab ipso ante omnia creatum, et Spiritum sanctum esse creaturam creaturæ, id est a Filio creatum fuisse. Damnatus est in primo concilio generali, anno 325 Nicæe celebrato. Discipuli ejus, vocati Ariani, valde multiplicati sunt, et universam Ecclesiam longo tempore vehementer quassarunt.

Inter eos distinguuntur 1º Aetiani, ab Aetio, et communius Eunomiani, ab Eunomio, Aetii discipulo, e Capadoccia oriundo, ab Arianis facto episcopo, et anno 394 mortuo. « Eunomius, inquit S. Aug., lib. de Hæres, in dialectica prævalens, acutius et celebrius defendit hanc hæresim, dissimilem per omnia Patri asserens Filium et Filio Spiritum sanctum. » Unde Eunomiani sunt dicti etiam Ἀνόητοι, id est, dissimiles. 2º Semiariani, qui dicebant Filium similis essentiæ esse cum Patre, non vero ejusdem, græce ὁμοιούσιον, et non ὁμόσιον.

8º Macedonius, patriarcha Constantinopolitanus in medio quarti sæculi, de Patre et Filio recte sentiens, negavit Spiritum sanctum esse Deum, asserens illum esse meram creaturam donorum Dei ministrum. Ab episcopatu fuit depositus anno 381, in primo concilio Constan-

tinopolitano, generali II, in quo conditum est Symbolum intra Missam decantari solitum, cui postea adjecta est vox *Filioque*. Discipuli ejus vocati sunt Macedoniani.

9º Joannes Philoponus, celebris grammaticus sexti sæculi, docebat tres personas in Deo communem et simul propriam habere naturam; sicut tres homines communem habent humanitatem, et tamen unusquisque propriam habet naturam seu substantiam: unde sequebatur tres esse Deos, et ideo hujus doctrinæ sectatores appellati sunt *Tritheistæ*.

10º Joachimus, abbas Cisterciensis in fine duodecimi sæculi, asserebat Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum non natura, sed consensione voluntatum perfecte uniri, et unicum efficere Deum, fere sicut multi cives unum faciunt populum. In errorem Tritheistarum evidenter incidebat: doctrina ejus damnata est in concilio Lateranensi quarto, non vero ipsius persona, quia opera sua judicio Sedis Apostolice subjecerat. Eundem errorem penitus collapsum renovavit *Sherlock*, doctor Anglus, anno 1707 vita functus, cuius sistema ab Universitate Oxoniensi reprobatum est anno 1695.

11º Circa medium decimi sexti sæculi, plures viri literati, in civitate Vicensi coadunati, de materiis religiosis secum sæpe conferentes, arbitrati sunt Christianismum superstitionibus esse refertum et reformatione indigere. Statuerunt unicum esse Deum qui omnia, virtute Verbi sui, creavit ac gubernat, Christum esse prophetam in veteri Lege promissum ut mundum exemplis suis informaret, sed inerum hominem, ante B. Virginem Mariam non exstantem; Spiritum sanctum Dei esse virtutem seu operationem. Solam admittendam esse Scripturam ratione interpretatam profitebantur; ideoque rejiciebant quidquid clare non percipiebant. Praecipuus inter eos fuit Lælius Socinus cui Faustus Socinus, nepos ejus, postea adjunctus est: hinc patromi hujus doctrinæ nuncupati sunt *Sociniani* et etiam *Unitarii* et *Antitrinitarii*, quia unicam in Deo volunt esse personam. Valde multiplicati sunt præsertim in Polonia et in

Germania. Aliter non sentiunt recentes Arlani inter reformatos tam numerosi, et ferme omnes hodierni Protestantes multique ore tenus catholici, qui Christum esse Deum simpliciter confiteri erubescunt.

Eis adjungendi sunt quidam nostri temporis philosophi, qui Trinitatem in Deo ex sola ratione explicare volentes dicunt, ut D. Cousin: *Dieu est unité, variété et rapport de l'unité à la variété; ensemble il est infini, fini et rapport du fini à l'infini; unité qui se développe en triplicité, et triplicité qui se résout en unité*, etc.; vel ut Hégel: *Que les termes de Père, de Fils et de Saint-Esprit représentent l'infini, le fini et l'union de tous les deux*, etc.

A fortiori his sociandi sunt cuncti pantheistæ naturam Dei impie deturpantes.

Errant etiam circa Trinitatem Græci schismatici, Ecclesiam Romanam redargentes propter additionem vocis *Filioque* Symbolo Nicæno insertam, et docentes Spiritum sanctum a Filio non procedere, sed tantum a Patre.

Cunctos hujusmodi errores in decursu præsentis Tractatus refellemus, dogmata catholica eisdem opposita stabilendo.

CAPUT SECUNDUM.

DE EXISTENTIA TRINITATIS.

Probatum est in philosophia, ex multis Scripturæ sacrae locis constat, et ab omnibus conceditur unicum esse Deum: admittendum est igitur mysterium sanctissimæ Trinitatis, si 1º tres sint personæ in Deo realiter distinctæ, et 2º unaquæque persona sit Deus. Porro utrumque in dupli articulo demonstrabimus.